

BAĞIMLILIK YAPICI MADDE KULLANIMI VE MADDE BAĞIMLILIĞINDA MEDYANIN ROLÜ

Bağımlılık yapıcı madde, belirli bir doz alındığında, merkezi sinir sistemini etkileyerek sahte bir iyi oluş hali yaratan doğal ya da kimyasal maddelerdir. Bu maddelerin değişik yollarla ve nedenlerle vücuda alınmasına da madde kullanımı denilmektedir.

Dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de madde kullanımının genç nüfusta yoğunlaştığı görülmektedir. EGM KOM Daire Başkanlığına bağlı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) verilerine göre en fazla kullanıcının bulunduğu yaş aralığının 15-24 yaş arası olduğu görülmektedir.^[1]

Madde kullanımını tetikleyen nedenler arasında; “merak ve arkadaş etkisi ilk iki sırayı almaktadır.”^[2] Bunun yanında gençlerin ergenlik döneminde, rol-model arayışları da madde kullanımında diğer bir önemli etkidir. Bu önemli etmenlerin tamamının toplu olarak sergilendiği mecralardan en önemlisi de hiç şüphesiz televizyondur.

RTÜK tarafından yapılan araştırmalar, ülkemizin en fazla televizyon izleyen ülkeler kategorisinde üst sıralarda olduğunu göstermektedir. Türkiye’de günlük televizyon izleme süresi ortalama 5 saat olarak tespit edilmiştir. Madde kullanımı açısından risk grubu içindeki okul çağındaki çocuklarda dizi izleme oranı da %70 olarak tespit edilmiştir.^[3]

Yukarıda verilen yüksek izleme oranları ve televizyonsuz ev olmadığı göz önüne alındığında, televizyonun ne kadar etkili bir iletişim, eğlence ve eğitim aracı olduğu daha net görülmektedir. Okul çağı gençlerde dizi film izleme oranı da dizilerin kahramanları ve işlenen konular bakımından bir kat daha önem kazanmaktadır.

Madde kullanımına başlamanın veya maddeyi deneme evresinin bulunduğu ergenlik dönemi, genç birey için bir keşif, kendini arama ve daha fazla bağımsızlık isteme dönemidir. Bu dönemde, okul öncesinde yeri doldurulamayan ana-babanın; ilköğretim başlarında çocuk için en güçlü model olan öğretmenini yerini arkadaş almıştır. Ergenlikte cinsel gelişimle birlikte görülen değişim, duygusal değişikliği de beraberinde getirir. Genç birey kim olduğunu ve kim olmak istediğini, inançlarını araştırır. Bu araştırma ve keşif evresi çok uzun süre devam etmez. Ancak, arayış döneminde ergen çevreden çabuk etkilenebilmektedir.^[4]

Madde bağımlılığı konusunda Türkiye’de pozitif bir toplumsal bilinç her zaman var olmuştur. Özellikle görsel medya tarafından da bu konunun tamamen iyi niyetli bir şekilde işlenmeye çalışıldığına inancımız tamdır. Nevarki, madde kullanımı, tabiatı gereği oldukça hassas bir konudur. Bir kere deneme, ömür boyu bir bağımlılığa neden olabilmektedir. Bu sebeple, hazırlanan yayınlarda bir defa bile denemeye neden olabilecek söylem ve görüntülerden şiddetle kaçınmak gereklidir. Bunu bir örnekle şu şekilde açıklayabiliriz:

Bir dizi film düşünün ki gençler tarafından yüksek izlenme oranına sahip olsun. Yapımcı ve senaristin iyi niyetli bir şekilde madde kullanımını işlediğini düşünelim. İlk bölümlerde, gruba dahil olma/grubun dışında kalma ikilemi yaşayan bir gencin, hayır diyemeyerek grubun tekliflerine ayak uydurarak guruba girdiğini varsayalım. Gurup içinde madde kullanımı vardır ve maddenin sahte iyi oluş hali ön plana çıkartılarak madde yeni gurup üyesine takdim edilmektedir.

Gurubun yeni üyesi de guruba dahil olmanın verdiği keyif ve tanımadığı madde hakkında guruptan işittiği gerçek dışı bilgilerle maddeyi denemekte ve sahte bir iyi oluş hali hissetmektedir. Bu durumda yapımcı ve senaristimiz sonraki bölümlerde ne kadar bu maddelerin kötü yanlarını ortaya koysalar bile ilk bir iki bölümü izleyen bir gencin merak etkisiyle madde kullanmaya başlama ihtimali yüksek olacaktır.

Bu yazı medyayı eleştirmek amaçlı değildir. Medyanın madde kullanımı ile mücadelede ne kadar önemli olduğu tartışma götürmezgerçektir. Bununla beraber, daha verimli olabilmek bakımından bir örneği de burada paylaşmak istiyorum.

Yakın geçmişte bir ulusal gazetemizde şöyle bir habere rastlamıştım. “Kek içinde ecstasy, öğrencileri kekleyeceklerdi.” Haberin devamında, bir okulda kek içine ecstasy yerleştirerek öğrencilere ecstasy satmaya çalışan bir çetenin yakalandığı yazıyordu. Merak edip ilgili ilin polis biriminden basınla paylaşılan notu ve olay tutanağını istedim. Olay şöyle gelişmişti: Bir ihbar üzerine şehirler arası yolcu taşıyan bir otobüste ihbar üzerine arama yapılır. Yolculara ikram edilen keklerin bulunduğu koli içinde ayrı bir poşette bir miktar ecstasy tabletler yakalanır. Ecstasyler, kek ambalajları içinde değil; sadece, kek kolisi, aramaya tabi tutulmaz düşüncesiyle saklama yeri olarak kullanılmıştı.

Bu örnekte kendinizi olayın geçtiği ilde oturan, okul çağında çocukları olan bir ebeveyn olarak düşünün. Neler hissedeceksiniz? Tabii ki kaygı. Çocuğunuza okuldan kek almamasını, arkadaşlarından ikram kabul etmemesini öğütleyeceksiniz. Yani, hem sizde, hem çocuğunuzda ve çevrenizde yersiz bir kaygı hakim olacak. Gazeteci penceresinden baktığımızda; gazetecinin görevini yapmasına kimsenin bir diyeceği olmayacaktır. Haber belki normalden fazla ilgi çekecek ve okunma rekorları kıracaktır. Ancak, sonu hesaplanmayan bu tür haberlerin toplumda bir güvensizlik ve ailelerde aşırı telaş ve kaygı oluşturacağı muhakkaktır. Yakalanan uyuşturucunun maddi değerini, uyuşturucu kaçakçılığının çok kar getiren bir suç türü olduğunu söylemek yerine; “yakalanan uyuşturucuyla ...kişi maddeyle tanışmaktan alıkonuldu” şeklinde haber yapmak, madde kullanımı ile mücadelede var olan güzel çalışmaları öne çıkarmak, olumsuz figürler yerine başarılı insanların hayatlarından kesitleri tanıtmak, madde kullanımı ile mücadelede var olan kurumsal yapıyı-tedavi merkezleri gibi halkın bilmesi gereken konuları servis yapmak da faydalı olabilecek diğer yönlerdir.

RTÜK tarafından uygulamaya konulan akıllı işaretler ve korumalı saatlere medya kuruluşlarının dikkatle uymalarının gerekliliği yanında ebeveynlerden de evde çocuklarına karşı benzer titizliği göstermeleri beklenmektedir.

Madde kullanımı ile mücadelede medyanın rolü elbette bunlarla sınırlı değildir. Bu konu tek başına bir kitabın konusu olabilecek kadar geniştir. Kısacası, medyanın gücünden mücadelede istifade edilmelidir. Bunun için kuvvetli bir iletişim kurulmalı ve hassas konular medyanın bütün çalışanlarına aktarılmalıdır. Bağımlılık yapıcı madde kullanımı ve bağımlılıkla mücadelede herkese düşen bir görev mutlaka vardır. Sağlıklı bir nesil ve güçlü bir Türkiye için güçbirliği şarttır.

Ahmet PEK
KOM Dairesi Başkanı
1. Sınıf Emniyet Müdürü

^[1] TUBİM, Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılık ile Mücadele Ulusal Raporu, s. Ankara, 2006

^[2] TUBİM, Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılık ile Mücadele Ulusal Raporu, s. Ankara, 2007

^[3] Yardımcı, N; Emirhan, A; Pınarcı, M; Ayhan, D; Budak, T; Madde ve Madde Kullanımında Görsel ve İşitsel Medyanın Rolü Etik Kitapçık, RTÜK-EGM Ortak Yayını, s. 8, Ankara, 2007.

^[4] MacKenzie, Robert J; Çocuğunuza Sınır Koyma, (Çev. Dr. Hande Gürer), HYB Yayıncılık, s. 207, Ankara, 2000.